

Bruggen bouwen

KINDEROPVANG EN INBURGERING
Samenwerken aan toegankelijkheid

Kinderopvang en Inburgering

samenwerken aan toegankelijkheid

Colofon

Dit verslagboek werd ontwikkeld in het kader van het ‘Experiment Kinderopvang en Inburgering’, een initiatief van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het bevoegde Collegelid, staatssecretaris Brigitte Grouwels, uitgevoerd door het VBJK en met de steun van het Federaal Impulsfonds voor Migrantenbeleid.

Samenstelling:

VBJK

Expertisecentrum voor Opvoeding en Kinderopvang

Projectpromotoren: Michel Vandenbroeck, Veerle Vervaet

Projectuitvoerders: Veerle Vervaet, Caroline Boudry

Raas van Gaverestraat 67A

9000 Gent

Tel: 09/232.47.35

info@vbjk.be

www.vbjk.be

Dotplus, Els De Smedt

Aïsja Snoeck (student UGent) zorgde vanuit haar onderzoek naar de samenwerking tussen ouders en kinderdagverblijven, voor citaten van ouders en begeleiders.

De namen van ouders en begeleiders onder deze citaten zijn fictief.

Met veel dank aan de partners in het experiment:

Brussels Onthaal voor Nieuwkomers – BON

Elmer vzw, Begeleiding opleiding en tewerkstelling

Kinderdagverblijven:

Joost-e-Fien, Sint Joost Ten Node

Stedelijk kinderdagverblijf Helihaven, Brussel

De Ketjes, Brussel

Minimabo, Brussel

Lutgardis, Elsene

Elmer Noord, Zuid en West

Lay-out : Verbeke Pieterjan

Pieterjan_Verbeke@hotmail.com

INHOUD

1. Inleiding

2. Inburgering

- 2.1. Inburgering, met andere woorden
- 2.2. Het inburgeringsbeleid
- 2.3. Een geslaagd traject?

3. Kinderopvang

- 3.1. Voor wie?
- 3.2. Opvang in soorten
- 3.3. Wat is kinderopvang: 3 complementaire functies
 - 3.3.1. De economische functie, gezin en loopbaan combineren
 - 3.3.2. De pedagogische functie, eerste stappen in de samenleving
 - 3.3.3. De sociale functie, kinderopvang voor iedereen
- 3.4. In evenwicht, nog moeilijker voor nieuwkomers
- 3.5. Een beleidsantwoord: Het Centrum voor Kinderopvang

4. Het project ‘Kinderopvang en Inburgering’

- 4.1. Prospectiefase
- 4.2. Doel
- 4.3. Het experiment
- 4.4. Toekomstplannen: Sociaal Beleid Kinderopvang

5. Bruggen bouwen

- 5.1. Met voorkennis van zaken
 - 5.1.1. De trajectbegeleider
 - 5.1.2. Nieuwkomers: kinderopvang onbekend?
 - 5.1.3. De kinderopvang: werken aan informele drempels
- 5.2. Een opvangplaats (helpen) zoeken
 - 5.2.1. Systematisch bevragen
 - 5.2.2. Werken aan formele drempels
- 5.3. De intake
 - 5.3.1. Samen op intake
 - 5.3.2. Aandacht voor de taal
- 5.4. De opvang starten
 - 5.4.1. Welkom
 - 5.4.2. Het nut van het wennen
 - 5.4.3. Een degelijke wenprocedure: complementair en wederkerig
- 5.5. Tijdens de opvang
 - 5.5.1. Aandacht voor thuistaal
 - 5.5.2. Regels en afspraken
 - 5.5.3. Tevredenheidsgesprek
 - 5.5.4. Ouderparticipatie en netwerking
- 5.6. Opvang geslaagd?
- 5.7. Einde van het inburgeringstraject. En dan?
 - 5.7.1. Contracten op maat
 - 5.7.2. Registratie van de plaatsaanvragen, verworven plaatsen en afhakers
- 5.8. Samenwerking tussen de verschillende partners
 - 5.8.1. Coördineren van de aanvragen
 - 5.8.2. Coördineren van het aanbod

1. INLEIDING

Wanneer een nieuwkomer naar Vlaanderen of Brussel komt, heeft hij het recht om een inburgeringstraject te volgen. Als mogelijk toekomstige Belg wordt hij begeleid om de eerste stappen te zetten op de soms moeilijke weg die moet leiden naar een volwaardige plaats en participatie in onze samenleving.

Inburgering is voor de meeste nieuwkomers verplicht. Ze worden geacht hun inburgeringstraject te starten binnen het eerste jaar dat zij in een Vlaamse gemeente zijn ingeschreven. Doen zij dit niet, dan kunnen er geldboetes volgen.

Onder deze inburgeraars bevinden zich ook heel wat ouders met jonge kinderen. Om hun inburgeringstraject te kunnen aanvangen, hebben ze kinderopvang nodig. En daar knelt nu juist het schoentje! Op zoek naar een gepaste plaats, worden ze geconfronteerd met het opvangtekort en ellenlange wachtlijsten in de kinderopvangcentra. Naast deze –moeilijk te overstijgen- formele drempel, botsen ze daarbij vaak nog op heel wat andere hindernissen. Uit onderzoek¹ leren we dat kansarmen, eenoudergezinnen en allochtonen ondervertegenwoordigd zijn in de Vlaamse kinderopvang.

Er zijn dus zowel knelpunten op het vlak van capaciteit als op het vlak van toegankelijkheid. Om hierin verandering te brengen is het belangrijk dat er extra opvangplaatsen gecreëerd worden in de gesubsidieerde kinderopvang en dat deze haar sociale functie opneemt. Dat ze met andere woorden een sociaal beleid uitbouwt waarin a priori plaats is voor kansengroepen.

Het uitbouwen van de sociale functie van de kinderopvang behoort trouwens tot de beleidsprioriteiten 2006-2007 van Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Inge Vervotte². Zij stelt hierbij dat zij via een meersporenbeleid wil tegemoet komen aan het tekort aan opvangplaatsen en terzelfder tijd wil werken aan een kwalitatief én ruim toegankelijk kinderopvangaanbod waarin de sociale functie gerealiseerd wordt.

Aan de basis van deze brochure ligt een experiment dat van start ging in Brussel begin 2003. Het experiment kwam er na een overleg tussen de Cel Inburgering en verschillende actoren op het terrein van de kinderopvang in Brussel. De vaststelling dat nieuwkomers met jonge kinderen die een inburgeringstraject volgen zeer moeilijk een plek in de kinderopvang konden vinden, werd beschouwd als een gezamenlijk denk- en actiepoint voor alle betrokken instanties.

Deze brochure is een neerslag van de zoektocht en ervaringen opgedaan in het Brusselse experiment. We willen hiermee niet alleen alle betrokken partners informeren over deze problematiek, maar met deze ervaringen -inclusief de nodige kritische reflecties- richtlijnen formuleren die de kwaliteit van de dagelijkse praktijk optimaliseren. Dit betekent niet alleen verhoogde slaagkansen van de inburgeringstrajecten, maar ook een betere toegankelijkheid van de kinderopvangvoorzieningen voor alle kansengroepen.

Het is tot slot onze bedoeling om met deze richtlijnen Brussel te verlaten. We beschouwen dit project namelijk als exemplarisch voor tal van andere situaties in de Inburgeringssector en in de Kinderopvang in Vlaanderen. Wetgeving, organisatie en randvoorwaarden kunnen dan wel

¹ Vandenbroeck, M. & Van Nuffel, K. (2006) *Cartografie van de Brusselse Nederlandstalige kinderopvang. Onderzoek naar de in- en uitstroom van de kinderdagopvang*. Gent-Brussel: Vakgroep Sociale Agogiek UGent – VGC.

² Beleidsbrief; Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Beleidsprioriteiten 2006 –2007 Ingediend door Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

verschillen, maar als het gaat over de kwaliteit van dienstverlening dan beschouwen we het als deel van onze opdracht om een aantal ‘algemeen bruikbare adviezen’ te extrapoleren.

We willen deze bevindingen ook doorgeven aan andere intermediaire organisaties die met maatschappelijk kwetsbare ouders werken en aan kinderdagverblijven die hun sociaal beleid willen concretiseren.

Samenwerken tussen verschillende partners is pas mogelijk als deze partners elkaar ook kennen. Daarom willen we eerst in hoofdstuk 2 en 3 beide sectoren waarover sprake grondig beschrijven, elk met hun specifieke terminologie en eigen functies. In hoofdstuk 4 vertellen we meer over het opzet van het Brusselse Experiment en in hoofdstuk 5 gaan we uitgebreid in op de aanbevelingen die voortvloeien uit de samenwerkingservaringen van Kinderopvang en Inburgering.

2. INBURGERING

Vooraleer we ons gaan focussen op het Brusselse experiment willen we een aantal begrippen duiden die we onvermijdelijk gebruiken in ons discours over nieuwkomers en inburgering. In de optiek van het generaliseren van onze bevindingen naar de sector Inburgering in Vlaanderen vinden we het nodig om ook het Inburgeringsbeleid van de Vlaamse Regering kort toe te lichten. In een laatste punt maken we voor het eerst de link met de kinderopvang en zijn belang in het welslagen van het inburgeringstraject.

2.1. Inburgering, met andere woorden

Nieuwkomer

Het Vlaamse inburgeringsdecreet definieert een nieuwkomer als een meerderjarige persoon met de vreemde nationaliteit die minder dan 1 jaar en voor het eerst in een Vlaamse of Brusselse gemeente is ingeschreven en die van plan is zich voor langere tijd in België te vestigen. Vreemdelingen worden ‘nieuwkomers’ vanaf het ogenblik dat ze voor het eerst zijn ingeschreven in een Vlaamse of Brusselse gemeente. Op dat moment worden ze door de gemeente geïnformeerd over de mogelijkheid een inburgeringstraject te volgen en worden ze doorverwezen naar het onthaalbureau.

Inburgering

Inburgering, of onthaal van nieuwkomers zoals het tot voor kort heette, is een vrij recent gegeven. Het is de bedoeling van inburgering om mensen die nieuw zijn in ons land te helpen zo snel mogelijk autonoom te functioneren in de Belgische samenleving. Dat gebeurt door hen een inburgeringstraject te laten volgen. Het primaire inburgeringstraject bestaat uit een vormingsprogramma en individuele begeleiding (trajectbegeleiding) van de nieuwkomer. Het vormingsprogramma kan bestaan uit 3 onderdelen: een cursus maatschappelijke oriëntatie, Nederlands als tweede taal (NT2) en loopbaanoriëntatie.

In Brussel worden nieuwkomers niet verplicht om een inburgeringstraject te volgen, omdat het over een Vlaamse regel gaat. Wie echter in Vlaanderen weigert deel te nemen riskeert een boete. Maar ook daar zijn er een groot aantal nieuwkomers die wettelijk gezien niet verplicht kunnen worden, zoals bijvoorbeeld nieuwkomers die met een Belg trouwen of afkomstig zijn uit een land waarmee België speciale afspraken heeft gemaakt. Al deze mensen hebben wel het recht om een inburgeringscursus te volgen.

Onthaalbureau

Een onthaalbureau is de organisatie die instaat voor het aanbieden en organiseren van primaire inburgeringstrajecten voor nieuwkomers. Deze onthaalbureaus worden gefinancierd door de Vlaamse Overheid. Er zijn op dit moment acht onthaalbureaus erkend, één per provincie, plus één in Antwerpen, Brussel en Gent.

Nieuwkomers die ervoor kiezen om zo snel mogelijk te werken, worden vanaf de start van het inburgeringstraject ook begeleid door de VDAB. De inburgeringsconsulent van VDAB werkt nauw samen met de trajectbegeleider van het onthaalbureau.

Na dit primaire inburgeringstraject worden nieuwkomers georiënteerd naar een tweede - het secundaire - traject. Hier wordt de begeleiding verzorgd door andere, reguliere instanties zoals VDAB, onderwijsinstellingen, enz.

Trajectbegeleider

De trajectbegeleider is de sleutelfiguur bij uitstek. Hij is verbonden aan een onthaalbureau en is de coach die de nieuwkomer individueel en op maat begeleidt doorheen het volledige primaire inburgeringstraject. Via een aantal formele en informele gesprekken bouwt de trajectbegeleider een vertrouwensband op met de nieuwkomer. Hij is gemakkelijk bereikbaar en zorgt er voor dat de nieuwkomer zich welkom voelt.

De begeleiding gebeurt in de taal of contacttaal van de nieuwkomer.

De trajectbegeleider is een generalist: hij helpt op de meest uiteenlopende vlakken (financiële, juridische, huisvestings-, gezondheids-, administratieve, ... problemen) en coördineert het geheel. Hij bewaakt het inburgeringstraject en zal in geval van afhaken op zoek gaan naar oorzaken en oplossingen.

2.2. Het inburgeringsbeleid

Jaarlijks komen er ongeveer 28.000 nieuwkomers naar Vlaanderen en Brussel. Sommigen zijn op de vlucht voor een oorlog of natuurramp, of voor een politiek of economisch onzekere situatie. Anderen vinden hier werk of komen in het kielzog van hun bedrijf. Huwelijken kennen geen grenzen, familieleden volgen. Het gaat om gewone mensen die vaak in een onzekere situatie een nieuw leven moeten beginnen.

Met het inburgeringsbeleid wil de Vlaamse Gemeenschap die mensen de kans geven om Nederlands te leren en meer vertrouwd te raken met het reilen en zeilen in deze maatschappij.

Inburgering wordt gezien als een eerste begeleide opstap naar volwaardige participatie aan de samenleving. Dat is een interactief proces waarbij zowel de samenleving als de nieuwe burgers een engagement op zich nemen. De Vlaamse regering ziet inburgering als een proces met wederzijdse rechten en plichten. De overheid heeft de plicht de nieuwkomer een kwalitatief inburgeringstraject op maat van zijn behoeften en wensen aan te bieden. Op zijn beurt verbindt de nieuwkomer er zich toe actief deel te nemen aan het inburgeringstraject. Sinds 1 april 2004 mag of moet een nieuwkomer die zich inschrijft in de gemeente een inburgeringstraject volgen. Zoals reeds vermeld is het in Vlaanderen een plicht, in Brussel een recht.

2.3. Een geslaagd traject ?

Inburgering moet leiden tot integratie. Integratie wordt beschouwd als het proces waarin de nieuwkomer op een volwaardige, evenredige en constructieve manier gaat participeren aan het maatschappelijk leven. Het is voor velen een lange weg, vaak een weg bezaaid met hindernissen. Omdat dit toekomstige Belgen zijn, ziet de overheid het als zijn taak om deze mensen de mogelijkheid te geven om ons land te leren kennen en om op een intensieve manier de taal te leren.

Deze zogenaamde inburgeringstrajecten hebben lang niet altijd kans op slagen. Het is niet onze bedoeling een analyse te maken van alle factoren die de goede afloop van een inburgeringsproces mogelijk maken. Er is wel één element dat speciaal onze aandacht krijgt nl. de kinderopvang of beter: het ontbreken ervan voor de kinderen van anderstalige nieuwkomers. Het is jammer dat een inburgeringstraject dreigt te mislukken door een gebrek aan begeleiding en ondersteuning bij de zoektocht naar geschikte kinderopvang. De trajectbegeleider zou hierin een belangrijke rol kunnen spelen. Het is immers zijn taak een inburgeringstraject mogelijk te maken en dus een oplossing te zoeken voor alle hindernissen. Maar zo simpel is het niet. De toegankelijkheid van de kinderopvang is een complexer gegeven waar we in de volgende hoofdstukken zullen op in gaan.

3. KINDEROPVANG

Kinderopvang is niet meer weg te denken uit onze samenleving, maar toch is niet iedereen vertrouwd met de organisatie van deze voorziening. Daarom willen we hier eerst even ingaan op de vraag voor wie kinderopvang bestemd is en wat de verschillende vormen en functies zijn. Uiteraard bekijken we dit in het perspectief van de nieuwkomers, we formuleren een aantal knelpunten die specifiek zijn voor onze doelgroep. Tot slot situeren we het ‘Centrum voor Kinderopvang’ (CKO) als beleidsvoorstel dat bijdraagt tot de vernieuwing van de kinderopvang.

3.1. Voor wie?

Het zijn vooral werkende ouders die gebruik maken van kinderopvang. Zij doen dit hoofdzakelijk voltijds, maar ook steeds vaker deeltijds. We stellen echter de tendens vast dat ook meer en meer niet-werkende ouders beroep willen doen op deze opvang. Zij hebben daar uiteenlopende redenen voor: ze gaan studeren of volgen een beroepsopleiding, ze moeten solliciteren, ze willen wat tot rust komen of hun kinderen de kans geven om te socialiseren. Vaak hebben deze ouders nood aan opvang tijdens een paar dagen per week of enkele uren per dag. We spreken dan van flexibele of occasionele opvang. Deze opvang is minder makkelijk in te plannen: hij is vaak plots nodig en op onregelmatige tijdstippen.

Specifiek voor nieuwkomers kan gepaste kinderopvang het integratieproject van ouders ondersteunen en dit op twee manieren. Doordat ouders een plaats hebben voor de opvang van hun kind kunnen ze de lessen ‘Nederlands’ en ‘Maatschappelijke Oriëntatie’ volgen. Bovendien kan een kinderdagverblijf met een sterke ouderparticipatie een ontmoetingsplaats zijn waar ouders met elkaar in contact komen waardoor zij hun sociaal netwerk kunnen uitbouwen.

3.2. Opvang in soorten

Kinderopvang is een begrip dat sterk uiteenlopende werksoorten dekt. We zetten ze kort op een rij.

Een aangesloten onthaalouder

Een onthaalouder aangesloten bij een erkende dienst voor opvanggezinnen vangt kinderen bij hem of haar thuis op. De dienst voor opvanggezinnen selecteert, begeleidt en bewaakt de kwaliteit van de onthaalouders en brengt de ouders met hen in contact. De werking van de dienst voldoet aan wettelijke voorwaarden en is erkend door Kind en Gezin. De prijs is wettelijk geregeld en houdt rekening met het inkomen.

Een zelfstandige onthaalouder

Een zelfstandige onthaalouder vangt kinderen bij hem of haar thuis op. Heeft de onthaalouder een attest van toezicht van Kind en Gezin, dan voldoet de opvang aan de wettelijke voorwaarden. De onthaalouder bepaalt zelf de prijs van de opvang. Een zelfstandige onthaalouder kan opvang bieden aan alle kinderen, dit moet rechtstreeks met hen besproken worden.

Een erkend kinderdagverblijf

Een erkend kinderdagverblijf vangt kinderen in groepsverband op. De kinderen worden ingedeeld in leefgroepen. De opvang gebeurt in speciaal ingerichte lokalen. De begeleiders zijn opgeleid tot onder meer kinderverzorg(st)er, kleuterleid(st)er of opvoed(st)er.

Aangezien het kinderdagverblijf erkend is door Kind en Gezin, betekent dit dat de opvang voldoet aan de wettelijke voorwaarden. De prijs is wettelijk geregeld en houdt rekening met je inkomen.

Erkende opvang staat open voor alle kinderen, maar neemt bepaalde kinderen met voorrang op.

De voorrangsregels zijn wettelijk vastgelegd. Binnen deze voorrangsregels kan de opvang eigen prioriteiten vastleggen. Ouders moeten wel duidelijk geïnformeerd worden over het opnamebeleid.

Een zelfstandig kinderdagverblijf of een mini-crèche

Zowel een zelfstandig kinderdagverblijf als een mini-crèche vangen kinderen in groepsverband op. De opvang gebeurt in speciaal ingerichte lokalen.

Hebben ze een attest van toezicht van Kind en Gezin, dan voldoen ze aan de wettelijke voorwaarden. De prijs van de opvang wordt door hen bepaald.

Een buurt en nabijheidsdienst kinderopvang

Buurt - en nabijheidsdiensten kunnen opvang in groep organiseren voor kinderen van 0 tot 3, zij voorzien mogelijk ook buitenschoolse opvang. Zij richten zich voornamelijk naar kwetsbare gezinnen, die met specifieke opvangvragen (flexibel en occasioneel) moeilijk in de reguliere opvang terecht kunnen. Zij besteden extra aandacht aan participatie van kinderen, ouders, personeel en de buurt.

De prijs van de opvang wordt aangepast aan de situatie van ouders.

Een erkend initiatief voor buitenschoolse opvang of IBO

Een initiatief voor buitenschoolse opvang (IBO) vangt kinderen op van de kleuterschool en het lager onderwijs, voor en na de schooluren en tijdens vakanties. De opvang gebeurt in groepsverband en in speciaal ingerichte lokalen. De begeleiders zijn opgeleid voor hun werk. De initiatieven voor buitenschoolse opvang zijn erkend door Kind en Gezin. Daarom voldoen ze aan de wettelijke voorwaarden. De prijs voor opvang ligt binnen bepaalde grenzen.

Schoolopvang

Vele scholen vangen kinderen op voor en na de schooluren. Deze opvang verschilt sterk van school tot school. Scholen moeten de opvang aan Kind en Gezin melden, maar Kind en Gezin controleert deze opvang niet.

3.3. Wat is kinderopvang: 3 complementaire functies

Het beleid van de Vlaamse Regering is gericht naar de drie maatschappelijke functies van de kinderopvang: de economische, de pedagogische en de sociale functie. In concreto streeft de Vlaamse Regering voldoende kinderopvang na die beantwoordt aan de noden van ouders en kinderen en bijdraagt tot de combinatie van gezin en arbeid. Daarnaast moet de kinderopvang aan alle kinderen ontwikkelingskansen bieden en daarbij emancipatie, integratie en sociale rechtvaardigheid nastreven. Men wil met andere woorden verder werken aan de toegankelijkheid en de kwaliteit van de kinderopvang.

We staan achtereenvolgens stil bij de 3 functies.

3.3.1. De economische functie, gezin en loopbaan combineren

Vanaf haar ontstaan was de kinderopvang onder meer bedoeld om betaald werk voor vrouwen mogelijk te maken. Door collectieve voorzieningen maakt de overheid het mogelijk dat mannen en vrouwen er in slagen hun leven als ouder te combineren met een loopbaan. Dat is meteen een eerste belangrijk aspect van de economische functie: het creëren van gelijke kansen op de arbeidsmarkt. Dit betekent concreet dat dankzij de kinderopvang ouders een opleiding kunnen volgen, solliciteren of de arbeidsmarkt verkennen.

Als we dit nu bekijken in functie van onze nieuwkomers, dan betekent dit dus effectief dat zij meer kans krijgen om hun inburgeringstraject met succes af te werken. Het volgen van taallessen, een beroepsopleiding of het op zoek gaan naar een job wordt heel wat eenvoudiger als ze kunnen beroep doen op een geschikte opvang voor hun kind. Een geslaagd inburgeringstraject verhoogt uiteindelijk hun kansen op tewerkstelling en integratie.

3.3.2. De pedagogische functie, eerste stappen in de samenleving

Kinderen worden opgevoed in complementaire netwerken. Dit betekent dat de gezinsopvoeding thuis vaak verschilt van de opvoedingssituatie in de kinderopvang. Dit betekent eveneens dat beide opvoedingsmilieus elkaar kunnen aanvullen, wat een meerwaarde biedt voor de ontwikkeling van het kind.

Dankzij de kinderopvang kunnen jonge kinderen van nieuwkomers hun eerste stappen zetten in de nieuwe samenleving. Ze komen in contact met een nieuwe cultuur in een kindvriendelijke context. Op die manier leren ze niet alleen de dagelijkse gewoontes en omgangsregels van hun nieuwe omgeving kennen, maar krijgen ze ook de kans om hiermee te experimenteren.

En dit geldt uiteraard voor alle kinderen. Door de bonte aanwezigheid van diverse huidskleuren, talen en gewoontes leren kinderen de verschillen in de samenleving kennen. Kinderen leren omgaan met elkaar en leren (elkaars) waarden kennen en hanteren. Ze ontdekken en verruimen hun eigen mogelijkheden. Kortom: kinderopvang waarin de maatschappelijke diversiteit aanwezig is, zichtbaar is én positief benut wordt, heeft altijd een streepje voor.

3.3.3. De sociale functie, kinderopvang voor iedereen

Kinderopvang maakt deel uit van de welvaartstaat. Dat betekent dat ze – hoe bescheiden ook – een bijdrage levert aan het streven naar een sociaal rechtvaardige maatschappij. Over wat dit betekent, kunnen de meningen verschillen. Voor de een betekent het dat kinderopvang geen kinderen kan discrimineren op grond van hun afkomst. Voor de andere zal het nog een stukje verder gaan en betekent het dat de kinderopvang extra inspanningen doet om de meest zwakken in de samenleving te bereiken.

In beide gevallen is de link naar kinderopvang voor nieuwkomers snel gemaakt. Als de overheid inburgeringstrajecten voor nieuwkomers organiseert met het oog deze mensen volwaardig te laten participeren aan onze samenleving, dan moet ook voor hen kinderopvang mogelijk worden gemaakt.

De sociale functie betekent niet alleen aandacht voor de toegankelijkheid, maar ook voor ouderparticipatie. Daar waar de educatieve functie inhoudt dat er gewerkt wordt aan de socialisering van kinderen, gaat het hier om de socialisering van ouders. Voor nieuwkomers betekent dit dat een kinderdagverblijf een geschikte plaats kan zijn om andere ouders te leren kennen. Hier kunnen ouders(-nieuwkomers) op een informele manier van gedachten wisselen met andere jonge ouders. Netwerkvorming is niet onbelangrijk voor de integratie van nieuwkomers en de kinderopvang kan hier een nuttige bijdrage leveren. Bovendien geeft het hen ook de kans om verder een eigen leven uit te bouwen. Terwijl de kinderen terecht kunnen in de kinderopvang wordt het makkelijker, om op eigen tempo kennis te maken met de nieuwe samenleving waar men nu bijhoort.

3.4. In evenwicht, nog moeilijker voor nieuwkomers

De drie functies van de kinderopvang moeten met elkaar in evenwicht zijn. De kwaliteit van een kinderopvanginitiatief kan afgemeten worden aan de mate waarin het deze drie functies samen vervult, zonder dat de ene functie de andere verdringt. En dat is niet altijd eenvoudig, want in de praktijk zijn er nogal wat spanningen tussen de drie functies.

Een voorbeeld van spanning tussen de educatieve en de sociale functie is de discussie over occasionele opvang, de kinderopvang die ouders alleen op een bepaald moment nodig hebben. In het kader van de nieuwkomers denken we aan de onregelmatige tijdstippen waarop lessen van het inburgeringsprogramma worden georganiseerd. Anderzijds wordt er vanuit educatief standpunt meestal gepleit voor een regelmatige opvang, dit zou de continuïteit en de gehechtheidsrelatie tussen de begeleider en het kind ten goede komen.

De spanning tussen de economische en de sociale functie wordt zichtbaar door het plaatstekort in de kinderopvang. De vraag stelt zich hier: wie krijgt voorrang? Om economische reden zou men kiezen voor werkende ouders waardoor de inburgeraars volledig uit de boot vallen. Om sociale reden zou men er net voorrang geven aan de nieuwkomers.

De sociale functie is wellicht de meest problematische, ofwel de minst ontwikkelde. Het zal niemand verwonderen dat het vooral de kansengroepen zijn, met onder hen de nieuwkomers, die de grootste slachtoffers zijn. Uit een gedetailleerde studie in Brussel blijkt dat het in de eerste plaats allochtonen, werkzoekenden en eenoudergezinnen zijn die de weg naar de kinderopvang niet vinden. Er zijn dus heel wat drempels die de toegankelijkheid van de kinderdagverblijven voor sociaal zwakkere groepen bemoeilijken.

Deze formele en informele drempels worden besproken in hoofdstuk 5. Het is onze bedoeling om, vanuit de ervaringen opgedaan tijdens het experiment 'Inburgering en Kinderopvang', voorwaarden te formuleren die kunnen helpen deze drempels weg te werken voor de nieuwkomers die een inburgeringstraject volgen.

3.5. Een beleidsantwoord: 'Het Centrum voor Kinderopvang'

Recent werkt de Vlaamse Regering aan de oprichting van een nieuwe organisatiestructuur voor de kinderopvang: het Centrum voor Kinderopvang. In 2007 gaan de eerste proefprojecten van start.

Een CKO is een groep opvangvoorzieningen die op een gestructureerde manier, lokaal of regionaal, samenwerken. Een CKO moet - rekening houdend met de drie maatschappelijke functies - minstens voorzien in voorschoolse opvang, buitenschoolse opvang, opvang in groepsverband en opvang in gezinsverband. Het beleid wil voornamelijk de toegankelijkheid, ook voor kansengroepen, optimaliseren. Ook occasionele opvang om sociale of dringende redenen of inclusieve opvang van kinderen met specifieke zorgbehoeften moet mogelijk zijn. Niet elke opvangvoorziening in de samenwerking moet zelf dit aanbod hebben. Het CKO als geheel moet via onderlinge afstemming van het aanbod deze mogelijkheden echter wel aanbieden.

4. HET PROJECT ‘KINDEROPVANG EN INBURGERING’

In de zomer van 2002 vond een overleg plaats met de Cel inburgering van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en verschillende actoren op het terrein van de kinderopvang in Brussel. Uitgangspunt van dit overleg was de vaststelling dat nieuwkomers met jonge kinderen die een inburgeringstraject volgen, erg moeilijk een plek in de kinderopvang konden vinden. Vanuit de brainstorming op dit overleg werd een opdracht aan het VBJK toevertrouwd. Het VBJK onderzocht de mogelijkheden om de toegankelijkheid van de kinderopvang te combineren met een opleidings- en tewerkstellingsproject voor ex-nieuwkomers.

4.1. Prospectiefase (01/2003 – 07/2003)

De eerste fase van de opdracht betrof een prospectie naar de mogelijkheden en de haalbaarheid van de uitgeschreven plannen. Hiertoe werd intensief overleg gepleegd met de verschillende betrokkenen (o.m. BON, VDAB, BNCTO, OOTB, CVO, EVA, Talencentra, enz³) in de eerste plaats om te polsen naar hun bereidheid tot samenwerking.

In deze verkenningsronde gingen we ook op zoek naar gelijkaardige ervaringen in Gent en Nederland. Door gesprekken met mensen uit het werkveld kregen we niet alleen zicht op een aantal mogelijke knelpunten en hindernissen die we ook in het experiment zouden ervaren, maar we ontvingen ook een aantal positieve signalen. Wat in Gent startte met 1 kinderdagverblijf dat zich engageerde om kinderen van nieuwkomers op te vangen, groeide uit tot een structurele samenwerking van 8 kinderdagverblijven.

Vandaag wordt in alle leefgroepen van de kinderopvanginstellingen minimum één plaats vrijgehouden voor ouders die inburgeren of een opleiding volgen.

4.2. Doel van het experiment

1° Meer kans op slagen voor het inburgeringsproces van nieuwkomers. Ervoor zorgen dat inburgeraars ruimte krijgen om de taallessen en andere cursussen te volgen. Hen helpen de overstap maken naar het secundaire traject, dus hun toetreding op de arbeidsmarkt vergemakkelijken.

2° Interculturele werking van de kinderdagverblijven stimuleren. Respect voor diversiteit introduceren en hanteren als een belangrijk instrument om kwalitatieve opvang aan te bieden.

3° De samenwerking bevorderen tussen de verschillende deelnemende kinderdagverblijven. Maar ook overleg stimuleren tussen de partners van de beide sectoren. Op die manier proberen meer aandacht te vestigen op de toegankelijkheid – en dus de sociale functie - van de kinderopvang

³ BON: Brussels Onthaal Nieuwkomers

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

BNCTO: Brussels Nederlandstalig Comité voor Tewerkstelling en Opleiding

CVO: Centrum voor Volwassenen Onderwijs

EVA: Emancipatie via Arbeid

OOTB: Overleg Opleidings- en Tewerkstellingsprojecten

4.3. Het experiment

Werving en selectie van kinderdagverblijven en kandidaat-begeleiders

Vanuit het overleg en de rondvraag werd gekozen om te werken met drie bereidwillige kinderdagverblijven, behorend tot verschillende netten en gelegen in de buurt van de onthaalbureaus (BON vzw). In de drie voorzieningen werd speciaal ruimte voorbehouden voor kinderen van nieuwkomers die een inburgeringstraject volgen. Het ging in totaal om een vijftiental kindplaatsen. De kinderdagverblijven die participeerden aan het project, kregen in ruil voor hun inspanning een extra werkkraft. Er werden hiervoor vier ex-nieuwkomers aangeworven als hulpbegeleiders. Deze hulpbegeleiders werkten deeltijds in de betrokken voorzieningen en volgden ondertussen de opleiding 'Kinderzorg' in het Centrum voor Volwassenen Onderwijs. Zo konden zij op het einde van het experiment (na 3 jaar) over een getuigschrift beschikken dat hen toelaat door te stromen naar de reguliere tewerkstelling in de kinderopvang.

Bij de selectie werden de drie deelnemende kinderdagverblijven, vzw EVA/Elmer en het CVO betrokken. Er werd bijzondere aandacht besteed aan een aantal vooropgestelde criteria o.a. motivatie, respect voor diversiteit en kennis van het Nederlands.

Wat

Er werden concreet een aantal actiepunten vastgelegd waarrond, samen met de geselecteerde kinderdagverblijven, tijdens het experiment zou worden gewerkt.

We kunnen deze herleiden tot 4 belangrijke domeinen.

1° Opleiding en tewerkstelling voor ex-nieuwkomers

Vanaf 1 januari 2004 konden de geselecteerde kandidaten in dienst treden. Via het alternerend systeem van werken en les volgen, fungeerden deze mensen als extra werkkraften in de kinderdagverblijven die zich engageerden om plaatsen voor kinderen van nieuwkomers te reserveren. Bovendien zorgden deze medewerkers voor een grotere diversiteit in het personeelskader van de betrokken instellingen.

Vzw EVA (en later vzw Elmer) kreeg de opdracht om deze 4 ex-nieuwkomers aan te werven en te begeleiden in hun eerste werkervaring in de kinderopvang. Van deze 4 medewerkers werd verwacht om binnen de duur van het project te kwalificeren tot 'Begeleidster in de kinderopvang' in het Tweedekansonderwijs.

De coach die vzw EVA ter beschikking stelde, begeleidde de hulpbegeleiders bij hun intrede in het werkveld, bemiddelde bij problemen tussen de stageplaats en de kandidaten en ondersteunde uiteindelijk de overgang naar de reguliere arbeidsmarkt aan het eind van het project.

Er werd dus gezocht naar een vaste tewerkstelling voor de betrokken medewerkers. Omdat het beroep van 'Begeleider in de kinderopvang' in Brussel een knelpuntenberoep is, was het niet moeilijk om deze doorstroming te realiseren.

2° Creëren van plaatsen in de kinderopvang voor nieuwkomers

Het speciaal voorzien van opvangplaatsen voor kinderen van inburgeraars was meteen het belangrijkste opzet van het project. Dit betekende dus dat een aantal voorzieningen zich engageerden om plaatsen vrij te houden enkel en alleen voor die speciale doelgroep.

Het ging aanvankelijk om in het totaal 15 plaatsen in 3 kinderdagverblijven. Door het succes en door onderlinge samenwerking tussen de kinderdagverblijven werd, naarmate het project vorderde, dit aantal verhoogd tot 25 plaatsen in 6 participerende voorzieningen.

3° Begeleiding van de kinderdagverblijven

De kinderdagverblijven werden in hun dagelijkse werking begeleid door het VBJK. Tijdens de overlegmomenten was er genoeg stof tot nadenken, want de komst van de nieuwkomerskinderen bracht vaak een aantal gevoeligheden in de werking naar boven.

Er werd enerzijds veel aandacht besteed aan het omgaan met diversiteit in een kinderdagverblijf. Anderzijds werd veel energie besteed aan het uitwerken van het ouderbeleid, de ouderbetrokkenheid en het verdiepen van de contacten bij het wennen en de opvolggesprekken. Dit resulteerde o.a. in een betere wisselwerking tussen ouders en begeleiders, het concretiseren van het concept 'aandachtsbegeleider' en het bevorderen van informele netwerken tussen de ouders onderling. De begeleiders ervaren het project als een verrijking voor hun praktijk.

4° Overleg en samenwerking tussen beide sectoren stimuleren

Deze vergaderingen werden steeds bij één van de partners gepland, zodat beide partijen, kinderdagverblijven en onthaalbureaus, elkaar beter konden leren kennen. Op de agenda stond steeds het bespreken van de plaatsaanvragen en de wederzijdse ervaringen in dit nieuwe samenwerkingsverband. Er werden duidelijke afspraken gemaakt over de rol van het onthaalbureau/trajectbegeleider en de rol van het kinderdagverblijf.

4.4. Toekomstplannen: Sociaal Beleid Kinderopvang

In het experiment 'Kinderopvang en Inburgering' hebben we geleerd dat het creëren van een overlegplatform tussen intermediaire organisaties en de betrokken kinderopvanginstellingen grote impact heeft op het vinden van een opvangplaats voor een kind en zijn gezin.

Daarom start begin 2007 een nieuwe projectfase in opdracht van de VGC en met de steun van het Federaal Impulsfonds voor Migrantenbeleid. Er zal gewerkt worden aan het sensibiliseren van Intermediairen (VDAB, BGDA, BON, Taallessen enz.) om hun doelgroep te informeren over het belang van kinderopvang. We geven hier ook extra aandacht aan de betrokkenheid van de vaders. Ook zij moeten hun fiat geven om hun kinderen aan de kinderopvang toe te vertrouwen. Tussen intermediairen en kinderopvang willen we een overleg creëren ter bevordering van de toegankelijkheid en wederzijdse afstemming van het opnamebeleid.

Gelijktijdig wordt een overlegplatform gecreëerd tussen kinderdagverblijven die werk willen maken van hun sociale functie en hun opnamebeleid daarom gezamenlijk willen bekijken. De betrokken kinderdagverblijven zullen op maat ondersteund worden inzake het werken aan respect voor diversiteit en ouderbetrokkenheid.

5. BRUGGEN BOUWEN

Het experiment heeft ons één en ander geleerd. We onthouden daarbij vooral twee zaken. Enerzijds dat er nog heel wat hindernissen in de weg staan opdat inburgering en kinderopvang op elkaar zouden afgestemd raken. Maar anderzijds - en dat stemt ons positief - hebben we gemerkt dat probleemsituaties vaak aanleiding geven tot nadenken en overleg waardoor oplossingen worden gevonden die perfect bruikbaar zijn in de zorgverlening.

We hebben vastgesteld dat alle partners nagedacht hebben over hun werking en over hun samenwerking met elkaar. Er werden maatregelen genomen op het niveau van het onthaalbureau, op het niveau van de kinderdagverblijven én op het niveau van hun samenwerking. In dit hoofdstuk formuleren we een aantal aanbevelingen op deze drie niveaus. Aanbevelingen, of soms concrete tips, die niet heiligmakend zijn, maar die kunnen helpen de praktijk beter te hanteren. Mogelijks kunnen zij inspireren om verder te experimenteren en tot nieuwe en misschien betere inzichten te komen.

5.1. Met voorkennis van zaken

5.1.1. De trajectbegeleider

In hoofdstuk 2 bespraken we reeds de trajectbegeleider als sleutelfiguur. Hij volgt het inburgeringsproces op de voet en is bijgevolg de vertrouwenspersoon bij uitstek. Het is immers de trajectbegeleider die erop toeziet dat het inburgeringstraject zo vlot mogelijk verloopt. Hij begeleidt de nieuwkomer individueel en op maat en zorgt ervoor dat aan alle randvoorwaarden, die noodzakelijk zijn voor het goede verloop van de inburgering, voldaan wordt. Eén van die mogelijke randvoorwaarden is uiteraard geschikte kinderopvang voor kinderen van nieuwkomers tijdens de lessen van de inburgeringscursus.

De trajectbegeleider moet natuurlijk zelf eerst op de hoogte zijn van het bestaan, het aanbod en de werking van de lokale sociale voorzieningen. Via Kind en Gezin (www.kindengezin.be) en/of via de gemeente wordt heel wat informatie verspreid over kinderopvang en hoe die in Vlaanderen wordt georganiseerd. De financiële aspecten bijvoorbeeld zijn niet onbelangrijk om weten, zeker bij het werken met kansengroepen. Wordt er betaald volgens inkomen of is er een vaste dagprijs? Wat zijn de extra kosten? Of kan de cliënt beroep doen op bijkomende tussenkomsten (zoals bijvoorbeeld voor werkzoekenden die een door de VDAB-goedgekeurde opleiding volgen)?

Een aanvraag zal beter gericht zijn als de trajectbegeleider op de hoogte is van het inschrijvingsbeleid van de kinderdagverblijven uit de omgeving. Wat zijn de openingsuren? Is er een mogelijkheid voor deeltijdse, occasionele, of crisisopvang? Zijn er specifieke plaatsen voorbehouden voor bepaalde doelgroepen? Heeft de instelling ervaring met de opvang van kinderen van nieuwkomers?

5.1.2. Nieuwkomers: kinderopvang onbekend?

“Mijn kind was mijn enige houvast! Hem achterlaten in handen van vreemden was gewoon ondenkbaar het eerste jaar dat wij hier waren.” Irma, moeder van Ini.

Heel wat anderstalige nieuwkomers zijn, vanuit hun vaak totaal verschillende culturele achtergrond, niet vertrouwd met het fenomeen kinderopvang. Ze percipiëren deze dienstverlening als iets dat niet voor hen bedoeld is en kunnen dit dus niet plaatsen binnen hun gezinsleven. De trajectbegeleider moet zich goed bewust zijn van deze psychologische drempel. Als vertrouwenspersoon is het dus zijn taak om de ouders ook hierin te begeleiden en alles – samen - grondig voor te bereiden. Hij kan helpen de perceptie en angsten van ouders bespreekbaar te maken en hen informeren over de werking van de kinderopvang.

Het VBJK heeft recent de DVD ‘Childcare Stories⁴ uitgebracht. ‘Childcare Stories’ brengt de verhalen van 17 ouders uit verschillende Europese landen. Deze verhalen vertellen over kinderopvang als onmisbare schakel in het leven van ouders. Kinderopvang die meer is dan een opvang voor de kinderen terwijl hun ouders aan het werk zijn. Ouders zoeken naar een opvang waar zij en hun kinderen zich welkom voelen en die een partner is in het opvoeden van hun kinderen. Deze DVD kan gebruikt worden om ouders-nieuwkomers voor te bereiden op hun eerste contacten met de kinderopvang. De getuigenissen zijn heel gevarieerd en tonen de uiteenlopende motivaties waarom ouders kiezen voor kinderopvang en hoe de kinderopvang een plaats krijgt binnen de opvoeding van een kind, zonder de gezinsopvoeding te vergeten. Deze materie kan trouwens ook aan bod komen in de cursus ‘Maatschappelijke Oriëntatie’, georganiseerd door het onthaalbureau voor de nieuwkomers-inburgeraars.

5.1.3. De Kinderopvang: werken aan informele drempels

Als nieuwkomers dan toch de stap durven zetten naar de kinderopvang vinden ze vaak moeilijk aansluiting. Ze kunnen zich niet identificeren met andere ouders, het personeel is vaak uitsluitend autochtoon en de taalbarrière zorgt voor communicatieproblemen. We kunnen hier gerust spreken over de culturele (on)toegankelijkheid van de kinderopvang. Een kinderdagverblijf kan zijn werking zodanig organiseren zodat iedereen er zich welkom voelt.

a. Diversiteit uitstralen

Veel kinderdagverblijven doen geen inspanning om aan bekendmaking te doen. Het is immers niet nodig, de plaatsen worden toch als vanzelf ingenomen en de bekendmaking gebeurt alleen door mond-aan-mondreclame. Er bestaat dus een tendens om steeds uit dezelfde socioculturele kring te rekruteren, iets wat nog versterkt wordt door voorrang te geven aan broers en zusjes van reeds opgevangen kinderen. Hierdoor komt men dus moeilijk tot een sociale mix binnen het publiek van het kinderdagverblijf. Hoe zouden nieuwkomers, die vaak zelfs niet vertrouwd zijn met het fenomeen van professionele kinderopvang, de weg vinden naar een kinderdagverblijf?

⁴ DVD. Childcare Stories: Ouders over opvoeden, werk en kinderopvang, 2006 - VBJK

Het is dus belangrijk dat een kinderdagverblijf nadenkt over zijn uitstraling naar buiten. Aanwezig zijn in de buurt en actieve bekendmaking zijn noodzakelijk om je doelpubliek te bereiken. Wil men bijvoorbeeld werk maken van interculturele dialoog, dan is het noodzakelijk om diversiteit in al zijn aspecten uit te stralen. Beeldvorming maakt hier dus een deel van uit. In folders, flyers of voorstellingsvideo bijvoorbeeld moeten kinderen, ouders en als het kan personeel te zien zijn met diverse etnisch-culturele achtergronden.

Alle ouders vinden diversiteit een meerwaarde, het doet er voor hen niet toe uit welk land de andere ouders en kinderen komen.

“Er was ook een Afrikaanse vrouw die Engels sprak maar we probeerden elkaar toch te verstaan.” “Het is goed want als er verschillende nationaliteiten en culturen zijn, dan is er geen onderscheid. Iedereen is welkom als er plaats is. Iedereen wordt aanvaard. Het stelt ons op ons gemak. ... Men moet leren om samen te leven met verschillende nationaliteiten, andere culturen leren kennen. Dat is belangrijk om te evolueren in het leven, om niet in je eigen hoekje te blijven zitten, anders kan je niet vooruitkomen.” Isata, moeder van Ousman.

“Het helpt me om me hier comfortabel te voelen omdat ik weet dat ik niet de enige ben van mijn eigen land. Ik denk dat mijn kind zich ook comfortabel voelt met het feit dat hier mensen van verschillende landen zijn.” Isaac, vader van Gift

“Onze kinderen zijn niet de enigen die vreemd zijn, er zijn er verschillende. Dus denken we dat ze hen op dezelfde manier zullen behandelen als de anderen.” Jamila, moeder van Badrah.

b. Een divers samengesteld team

De aanwezigheid van allochtone medewerkers werkt drempelverlagend. Het is een signaal voor allochtone ouders dat het kinderdagverblijf openstaat voor diversiteit waardoor ze meer vertrouwen krijgen in de opvang van hun kind.

“Ouders voelen zich gemakkelijker begrepen. Zo hebben we in onze opvang de afspraak om amuletjes die rond de hals van de kinderen hangen in een zakje aan het bed te hangen. De begeleidster van Afrikaanse origine kon het belang van deze amuletjes goed inschatten. Met deze afspraak wordt zowel rekening gehouden met de wens van de ouder om het kind te beschermen met het amulet als met de veiligheidseisen voor slaapsituaties.” Mary Lynn, begeleidster.

“Bij het intakegesprek wordt gepeild naar allergieën bij het kind. De hoofdbegeleidster van Marokkaanse origine vertelde dat het vlees in de opvang Hallal is. Ah, zei de mama, dan heeft hij geen allergieën. Anne, verantwoordelijke

Voor kinderen betekent een divers samengesteld team een meerwaarde op gebied van herkenbaarheid, zich vertrouwd voelen, de taal.

“Sommige kinderen zoeken systematisch een begeleidster op met een hoofddoek. Kinderen van Afrikaanse origine voelen zich sneller thuis bij een begeleidster van Afrikaanse origine.” Lila, begeleidster

“We hadden enkele Turkse kindjes die het zeer moeilijk hadden om te wennen in onze opvang. De Turkse begeleidster kon hen steeds troosten in het Turks, waardoor het wenproces vlotter verliep.” Annie, begeleidster.

Een divers samengesteld team (naar origine, leeftijd, achtergrond, geslacht,...) laat ook toe om rond diversiteit te werken tussen de professionelen. Een aantal begeleiders halen aan dat ze het interessant vinden om te leren over de afkomst en gebruiken van collega's. Iedereen krijgt een bredere kijk op mensen. Evidenties worden in vraag gesteld. Dit verschaft begeleiders meer inzicht in de achtergrond en leefsituaties van gezinnen en helpt om kinderen en ouders beter te onthalen. Meer algemeen is een goede teamsfeer tussen collega's (zowel binnen als tussen de groepen) belangrijk. Een goede onderlinge communicatie en de mogelijkheid tot gemeenschappelijke reflectie vergroten de tolerantie om samen te werken en dus ook de kwaliteit van de geboden opvang. Een degelijk diversiteitsbeleid dat ruimte biedt aan eigenheid en anders zijn, biedt hiervoor de garanties.

c. Nadenken over een taalbeleid

Voor anderstaligen (inclusief de nieuwkomers) is de toegangsdrempel tot de Nederlandstalige diensten uiteraard hoger. Dat geldt ook voor de kinderopvang. Het gaat trouwens niet alleen over de kennis van het Nederlands, maar van een specifiek soort Nederlands dat medewerkers van de voorzieningen gebruiken. De taal- en communicatiebarrière is vaak, voor de nieuwkomers, een grote hindernis om toegang te krijgen tot de Vlaamse dienstverlening.

Daarom dient grondig nagedacht te worden over het gevoerde taalbeleid⁵ en dit op verschillende domeinen: de omgangstaal (mondeling en schriftelijk) met ouders, het taalgebruik met de kinderen en de communicatie tussen collega's.

Hoewel de voertaal in de instelling Nederlands is, zijn er toch tal van mogelijkheden om een plaats te geven aan de thuishalen van de gezinnen. We komen hier verder op terug.

5.2. Een opvangplaats (helpen) zoeken

5.2.1. Systematisch bevragen

De trajectbegeleider moet tijdens de eerste gesprekken met zijn cliënt systematisch vragen of er kinderen zijn en of er een behoefte is aan opvang. De trajectbegeleiders bij BON hadden voor de aanvraag van het experiment 'Kinderopvang en Inburgering' niet de gewoonte om te peilen naar deze noodzaak. Nochtans weten we ondertussen dat het gebrek aan kinderopvang en de onbekendheid ermee mogelijke oorzaken zijn waardoor sommige ouders niet starten of afhaken tijdens de lessen.

⁵ 'Nederlands als omgangstaal in VGC-initiatieven en initiatieven die door de VGC ondersteund worden' voor jonge kinderen.

Collegebesluit nr 06/11, 17 maart 2006

http://www.vgc.be/bestuur/college/2005_2006/2006-03/index.asp

5.2.2. Werken aan formele drempels

a. Doordacht inschrijvingsbeleid: wachtlijsten vs kort op de bal

Er is in bijna heel Vlaanderen en Brussel een tekort aan opvangplaatsen. Veel kinderdagverblijven werken met een systeem van wachtlijsten. Dit betekent dat als ouders kans willen maken op een opvangplaats ze zich in het begin van de zwangerschap al moeten inschrijven. Men moet dus al vaak een jaar op voorhand weten wanneer opvang nodig zal zijn en met welke regelmaat.

En daar knelt nu net het schoentje. Nieuwkomers die een inburgeringstraject starten, moeten vaak heel snel een oplossing vinden voor de opvang van hun kinderen. Als je dan op zoek moet in volgeboekte voorzieningen, dan is de kans om een plaatsje te vinden natuurlijk heel klein. Bovendien verkiezen de kinderdagverblijven vaak werkende ouders, dus een criterium waardoor de meeste nieuwkomers ook uit de boot vallen. In de niet-gesubsidiëerde kinderopvang zijn de meeste vrije plaatsen, maar voor ouders zonder inkomen is dit geen optie, aangezien de ouderbijdrage hier veel hoger is. Als er dus binnen het inschrijvingsbeleid van de voorzieningen geen duidelijke prioriteiten voorop gesteld worden, vallen kwetsbare groepen zonder twijfel uit de boot.

Om te beginnen kan elk kinderdagverblijf enerzijds omschrijven welke doelgroep ze voor ogen hebben en anderzijds analyseren welk publiek het effectief bereikt. Op basis van het omschreven doelpubliek kan men criteria vastleggen voor inschrijvingen om de toegankelijkheid van het kinderdagverblijf te bewaken. Vanuit die criteria kunnen quota ontstaan over de aanwezigheid van bepaalde doelgroepen in het kinderdagverblijf zoals bijvoorbeeld allochtonen, ouders uit de buurt, ouders die een opleiding volgen, plaatsen voor crisisopvang, kinderen met een zorgbehoefte enz.

Een voorbeeld uit Gent

In Gent coördineert de Dienst Kinderopvang van de stad de aanvragen voor 12 crèches, 10 peuter-tuinen en 21 onthaalgezinnen. Dit wil zeggen dat ouders, trajectbegeleiders of andere intermediairen die een plaats in de kinderopvang zoeken, zich met hun vraag richten tot één dienst. Deze dienst heeft een eigen opvangbeleid uitgewerkt. Centraal staat hier dat het toewijzen van een opvangplaats niet meer mag afhangen van het principe: 'wie eerst vraagt, eerst krijgt'. Men wil streven naar een toewijzing op basis van objectieve criteria, op basis van quota gehanteerd voor verschillende categorieën. Op deze manier wil men leefgroepen samenstellen die de lokale gemeenschap weerspiegelen, maar het is uiteindelijk de bedoeling om de uitsluiting van kansengroepen tegen te gaan.

Samen voorzien ze 50 % van de plaatsen voor bewoners uit de wijk. De andere plaatsen worden gereserveerd:

- voor kansengroepen zoals gezinnen die leven van een vervangingsinkomen, gezinnen waarvan de moeder niet over een diploma secundair onderwijs beschikt en gezinnen waarvan de thuistaal niet het Nederlands is;*
- voor wie flexibele kinderopvang nodig heeft (vóór 7 uur, na 19 uur of op zaterdag);*
- voor kinderen met specifieke zorgbehoeften;*
- voor kinderen van wie de ouders een inburgeringstraject, een opleiding Nederlands of opleidingstraject van de VDAB volgen (54 plaatsen);*
- voor dringende en niet te voorziene opvang.*

b. Regelmaat vs af en toe

Heel wat kinderdagverblijven geven de voorkeur aan regelmatige opvang. Dit betekent opvang die minstens halftijds is (en nog het liefst voltijds) en die op vaste dagen van de week doorgaat. Een eerste argument voor deze voorkeur is dat voltijdse opvang de administratie voor de medewerkers vereenvoudigt: minder dossiers betekent minder werkdruk. Een tweede argument is pedagogisch: een stabiel, regelmatig contact tussen het kind en de begeleiders is belangrijk voor de hechtingsrelatie en voor de structuur en de sfeer van de groep.

Het volgen van de inburgerings- en taalcursussen zijn geen voltijdse bezigheid, vaak geen deeltijdse en zeker geen regelmatige. Dit betekent dat de meeste nieuwkomers ook aan deze criteria niet voldoen, zij verwachten eerder occasionele opvang op flexibele tijdstippen.

Occasionele en flexibele kinderopvang brengt extra werkdruk mee voor de verantwoordelijke en de begeleiders van het kinderdagverblijf. Er zijn immers meer dossiers doordat kinderen deeltijds komen, enkel in voor- of namiddag. Het betekent in de eerste plaats heel wat puzzelwerk met de beschikbare deeltijdse plaatsen. Anderzijds eist het van de begeleiders extra energie omdat ze meer kinderen en hun gezinnen moeten leren kennen. Het vraagt heel wat investering om kinderen op hun gemak te stellen tijdens de beginperiode. Tijdens het experiment is ook gebleken dat wanneer kinderen niet lang in het kinderdagverblijf blijven door een tijdelijk contract, het vaak moeilijk is voor de begeleiders om al zo vlug afscheid van hen te nemen. De extra werkdruk werd ook tijdens het experiment als dusdanig ervaren, maar heel vaak sprak men ook over de meerwaarde die de opvang van de nieuwkomerskinderen met zich mee bracht.

5.3. De intake

5.3.1. Samen op intake

“Mijn trajectbegeleidster is de eerste keer meegekomen. Dat was een steun voor mij omdat het moeilijk is om een plaats te vinden in de kinderopvang. Je kan als ouder telefoneren naar crèches maar meestal zeggen ze dat er geen plaats is, ook al blijkt er dan wel plaats te zijn als een trajectbegeleidster belt. ... Je kan zelf wel de inspanning doen om een crèche te vinden maar dat heeft niet veel zin.” Fatoumata, moeder van Souleymane

Wanneer een opvangplaats is gevonden neemt de trajectbegeleider contact op met de opvang voor de inschrijving en begeleidt hij de ouders bij het intakegesprek. Alleen al om het taalprobleem te overbruggen, is de aanwezigheid van de trajectbegeleider van belang. Bovendien kan hij, als vertrouwenspersoon en coördinator van het inburgeringstraject, het beste inschatten welke bedenkingen, angsten en bezwaren de ouders zouden kunnen hebben. Hij is het best geplaatst om te bemiddelen tussen beide partijen zodat de juiste afspraken worden gemaakt.

Het is voor een trajectbegeleider goed om weten dat de vaders best worden aangemoedigd om aanwezig te zijn bij de eerste kennismaking met het kinderdagverblijf. Vaders spelen immers een belangrijke rol in de beslissingen. Het zijn juist zij die het vaak moeilijk hebben om hun jonge kind toe te vertrouwen aan de opvang, maar het zijn wel vooral de moeders die hierdoor hun inburgeringstraject moeten staken of afhaken.

5.3.2. Aandacht voor de taal

Het papierwerk dat een inschrijving in de kinderopvang meebrengt, is ook niet altijd overzichtelijk, zeker niet voor iemand die de taal niet kent. Het is aangewezen om de administratie te beperken tot het noodzakelijke en om reglementen, contracten en andere documenten te vertalen in een contacttaal die de ouders begrijpen. Het is de trajectbegeleider die hiermee kan helpen.

Sommige kinderdagverblijven zoeken op een heel creatieve manier oplossingen om anderstalige ouders, of ouders die niet kunnen lezen, het reilen en zeilen van een kinderdagverblijf te helpen begrijpen. Voorbeelden hiervan zijn fotoboeken over de dagelijkse werking in leefgroepen, de met foto's geïllustreerde menukaart, uurroosters met foto van de aanwezige begeleidsters, visuele voorstellingen van het organigram enz.

5.4. De opvang starten

5.4.1. Welkom

*“We willen de ouders en familie het gevoel geven: ‘we horen erbij, we zijn welkom’.”
Carine, begeleidster*

Het team van het kinderdagverblijf moet aandacht hebben voor het onthaal van een nieuw kindje en zijn ouders. De begeleiders vinden dit over het algemeen voorwaarde voor de verdere contacten en doen daar bijgevolg vaak heel wat inspanningen voor.

“Het is in het belang van iedereen dat ouders zich hier goed voelen, je vertrouwen. Daardoor zal het kind zich ook goed voelen.” Monique, begeleidster

“Ik vind het heel belangrijk dat we de mensen binnenvragen in onze leefgroep. Ze zijn hier thuis, ze maken gebruik van de verzorgingstafel, ze mogen hun flesjes zelf in de frigo zetten. De mama van X komt ‘s middags borstvoeding geven, daardoor is ze beter betrokken: ze ziet meer van het reilen en zeilen van de kribbe.” Catherine, begeleidster.

5.4.2. Het nut van het wennen

Via het kind worden twee –vaak totaal verschillende- partners met elkaar verbonden: het kind en zijn ouders, samen met hun culturele achtergrond en de kinderopvang met eigen normen, gewoontes en regels. Een goed doordachte wenprocedure is dus noodzakelijk, want het is een moment van kennismaken en een manier om wederzijdse angsten en twijfels weg te werken. Zeker omdat kinderopvang voor heel wat nieuwkomers een totaal nieuw gegeven is, zijn deze eerste momenten van cruciaal belang. Trajectbegeleiders moeten zich bewust zijn van het nut, het waarom en het verloop van een wenprocedure.

Het zou zelfs ideaal zijn mocht de trajectbegeleider bij het wennen aanwezig zijn. Dit is door het uitgebreide takenpakket, jammer genoeg, niet altijd realiseerbaar. In elk geval zou een telefonisch contact tussen de trajectbegeleider en de verantwoordelijke van het kinderdagverblijf al heel wat kunnen voorbereiden. Maar indien er te veel taal- en communicatieproblemen zijn tussen begeleider en ouder is de trajectbegeleider de ideale persoon om dit wenningsproces te ondersteunen. Soms gebeurt het dat de tijd tussen de inschrijving voor het inburgeringstraject en de start van de cursus zo kort is, dat er geen tijd rest om een degelijke wenperiode te doorlopen. In dit geval worden ouders best vrijgesteld van hun twee eerste lessen om tijd te maken voor de wengesprekken. Wennen krijgt m.a.w. voorrang en het is de trajectbegeleider die hier op toeziet.

5.4.3. Een degelijke wenprocedure: complementair en wederkerig

“Eén van de begeleidsters stelde me vragen over hoe ik mijn kindje thuis eten geef, hoe het slaapt, speelt en over haar familie, ... De begeleidsters proberen dit te combineren met hun manier van zorg dragen voor kinderen hier. Ik vind het heel belangrijk dat de begeleidsters me vragen naar mijn gewoontes omdat ik mijn kind het beste ken, hoe mijn kind zich voelt, wat ze graag heeft en wat niet en omdat ik verantwoordelijk ben voor mijn kind. Ik vind dat ik dit dus moet vertellen aan de begeleidsters zodat ze weten wat ze moeten doen als mijn kind weent, ...” Angel, moeder van Gloria.

Tijd nemen om te wennen is noodzakelijk opdat beide partijen elkaar beter zouden leren kennen. Zowel begeleiders als ouders vinden dit een heel belangrijke manier om informatie uit te wisselen. Maar er is meer: ouders voelen zich gerespecteerd in hun mening. De angst en het wantrouwen tegenover de kinderopvang verdwijnt. Het wennen stelt de ouders gerust, want ze blijven de eindverantwoordelijkheid over de opvoeding van hun kind houden.

“Ze was heel blij, ze straalde om een andere wereld, andere kinderen, andere mensen dan haar ouders te leren kennen. Dat is me heel erg goed bevallen. Het personeel heeft me geholpen om me op mijn gemak te voelen: ze gaven me de mogelijkheid om met hen te praten. Het wennen is ook positief om je kind er niet zo maar in te gooien, maar om het de crèche te leren kennen.” Kate, moeder van Rose.

Maar ook in het belang van het kind willen begeleidsters uitdrukkelijk rekening houden met de opvoedingspraktijken van de ouders. Zo kunnen ze een zekere continuïteit waarborgen en het kind emotioneel comfort bieden.

“Daarvoor zijn die wengesprekken wel goed, omdat je dan echt van de ouders duidelijke informatie hebt ... Het is heel belangrijk om te weten hoe het kindje zich het beste voelt. Het zijn zij die het het beste kunnen weten natuurlijk.” Heidi, begeleidster.

“Informatie krijgen over het kind en over de thuistoestand vind ik heel belangrijk, bijvoorbeeld over de eetgewoontes (wat eet het kind thuis, hoe), waar het kindje slaapt, hoe ze het in slaap krijgen, ... Die informatie vragen we bij het wennen, ouders kunnen ons ook tonen hoe zij het doen. We proberen dat toe te passen in de crèche zodat het kind zich op zijn gemak voelt. Want het is een heel grote verandering van thuis naar de crèche, het is een heel andere omgeving, andere gezichten.” Hatice, begeleidster

5.5. Tijdens de opvang

5.5.1. Aandacht voor thuistaal

De taalbarrière wordt zowel door de ouders als door de begeleiders gezien als een heel groot probleem. Goede opvang vereist immers goede communicatie tussen beide opvoedingsmilieus. Het gebruik van een beperkte woordenschat, van andere intonaties en andere klemtonen leidt soms tot verkeerde interpretaties en dus tot misverstanden.

“Het is soms moeilijker om de nieuwkomersouders te begrijpen. Ik kan wel Frans praten maar het is niet altijd gemakkelijk. Ik kan me niet altijd uitdrukken in een andere taal omdat ik sommige woorden nog niet echt onder de knie heb.” Lindy, begeleidster.

De ouders willen zo veel mogelijk informatie krijgen over de dagbesteding van hun kind: goed geslapen? nog koorts? beter gegeten dan gisteren? Maar ook de begeleidsters zijn geïnteresseerd hoe het kindje het thuis maakt.

“Ik vind het belangrijk om informatie te krijgen over mijn kind. Elke dag moet ik hen vragen hoe het die dag was, of mijn kind goed heeft gespeeld, of ze goed heeft gegeten, hoe lang ze heeft geslapen. Ik vraag het hen omdat mijn dochter niet goed eet. Zo weet ik als ik naar huis ga, hoe ik haar eten zal geven, hoe ze slaapt, ...” Aysun, moeder van Lila

De meeste begeleidsters zijn creatief en zoeken oplossingen voor de taalproblemen met anderstalige ouders: werken met gebaren, met Frans en Engels (al dan niet met de hulp van collega's, de sociaal assistente of directie) of door andere ouders met dezelfde moedertaal of de trajectbegeleider in te schakelen als tolk. Sommigen nemen ook foto's van de kinderen tijdens verschillende momenten van de dag. Die gebruiken ze als uitgangspunt voor een gesprek met de ouders.

Er zijn teams die ouders en kind 's morgens begroeten in de thuistaal van het kind, en het terzelfdertijd heel prettig vinden ouders te ondersteunen in hun vorderingen bij hun cursus Nederlands.

“Voor Engelstalige ouders had ik het volgende gedaan: eerst de dingen die gevraagd werden om in te vullen in het Engels geschreven, daarna zowel in het Engels als in het Nederlands geschreven en op het einde alleen in het Nederlands.” Nele, begeleidster

In de beginperiode van de opvang, leren begeleiders vaak enkele sleutelwoorden van de ouders om kinderen te troosten en zich verstaanbaar te maken, ook naar nieuwe anderstalige peutertjes.

5.5.2. Regels en afspraken

In een kinderdagverblijf is er een reglement dat ook door de ouders moet nageleefd worden. Het heeft vooral betrekking op openingsuren, afspraken rond hygiëne en maaltijden, wat te doen bij afwezigheid enz. Aangezien de kinderopvang voor inburgeraars meestal een nieuw gegeven is, waar bovendien vaak een andere taal wordt gesproken, moet er regelmatig bij hen getoetst worden of zij de afspraken wel goed begrepen hebben. Ze moeten bijvoorbeeld het kinderdagverblijf verwittigen indien er iets wijzigt in hun planning. Afwezigheid van het kind, zelfs voor één dag, moet gemeld worden. Telefoneren kan echter een drempel zijn voor sommige nieuwkomers. Indien het kind een aantal dagen afwezig is, probeert de verantwoordelijke in eerste instantie contact op te nemen met de ouders zelf. Enkel indien dit niet lukt, bij onduidelijkheden of moeilijkheden, kan de trajectbegeleider hierover gecontacteerd worden.

5.5.3. Tevredenheidsgesprek

“Soms als ze mijn kind eten geven, zijn zijn kleren vuil, maken ze zijn gezicht niet goed schoon. Dat is het enige ding dat ik anders zou willen. Ik heb dat niet aan de begeleidsters verteld. Ik heb geen enkele reden waarom ik het hen niet verteld heb.” Soumaia, moeder van Abdel.

“Mijn gevoelens over de opvang vertellen?... Ik ben bezorgd dat ik mijn plaats in dit kinderdagverblijf zal verliezen of hier geen voltijdse plaats kan krijgen ...” Ahmed, vader van Alia.

Om dergelijke reacties en angsten van ouders te vermijden, is het heel nuttig een tevredenheidsgesprek in te bouwen. Dit geldt trouwens voor elke ouder en kind!

Als een kind ongeveer zes weken in de opvang is, nodigt de aandachtsbegeleider de ouders uit voor een eerste tevredenheidsgesprek. Zo komt het team er achter hoe ouders de opvang ervaren en of ze tevreden zijn met de manier waarop er met hun kind wordt omgegaan. De ervaringen met het kind, zowel van begeleiders als van ouders, vormen het uitgangspunt voor die gesprekken. Men wil achterhalen of de bezorgdheden van de ouders goed werden ingeschat, of de afspraken die tijdens het wennen zijn gemaakt voldoende wederzijds worden nagekomen, of de ouders zich gerespecteerd weten in hun opvoedingswaarden en of ze zich welkom voelen. Bovendien is het een gelegenheid om te vragen hoe ouders de organisatie van de groep ervaren, wat ze denken van de ontmoetingsmomenten met andere ouders enzovoort.

Uit ervaringen van begeleidsters blijkt dat het niet altijd makkelijk is te achterhalen waar ouders minder tevreden over zijn. Er is al het taalprobleem en heel vaak de schroom om commentaar te geven. Maar enige oefening zorgt ervoor dat ouders zich sneller op hun gemak voelen om zaken die gevoelig liggen te bespreken. Op die manier slagen de begeleiders erin om heel interessante informatie te verzamelen. Informatie die betrekking heeft op de individuele aanpak van het kind én op de werking van het kinderopvangcentrum.

5.5.4. Ouderparticipatie en netwerking

In de voorgaande hoofdstukken bespraken we het belang om ouders als eerste opvoeders van hun kind te erkennen, ook in het kinderdagverblijf. Maar hun betrokkenheid kan ook verder gaan als zij daar de ruimte voor krijgen.

“Het is beter te participeren dan langs de kant te staan. Het doet altijd plezier om deel uit te maken van iets. Het is goed om aan anderen te tonen dat je in staat bent om iets te doen in plaats van met gekruiste armen te blijven zitten.” Nicole, mama van Isaac.

De meeste ouders worden graag betrokken bij de werking, willen zelfs activiteiten helpen mee organiseren. Zo leren ze de gewoontes van het kinderdagverblijf kennen en hebben ze op een meer informele manier contact met de begeleidsters en andere ouders.

*“In ons kinderdagverblijf organiseren we regelmatig een ontbijt samen met de ouders. Ouders leren elkaar beter kennen, het is een heel gezellig moment. De ouders helpen mee om het ontbijt klaar te maken. ... Ouders krijgen een ander beeld van de crèche, de interactie is heel leuk.”
Elief, begeleidster.*

Nog het meest waarderen de ouders de contacten met andere ouders. Oudercafés of ontbijten bijvoorbeeld zijn geschikte momenten om met elkaar kennis te maken. Hier zijn de begeleidsters de ‘gastvrouwen’, zij leggen de onderlinge contacten en kunnen bijvoorbeeld ouders met gemeenschappelijke zorgen of interesses met elkaar verbinden.

“Het is leuk dat er dan tijd is om de ouders van andere kinderen te leren kennen. Het was de eerste keer dat ze mijn man zagen op dat ontbijt. Er waren veel vaders op het ontbijt. Het is belangrijk om de ouders van de nieuwe kinderen te leren kennen. Elke morgen zie je wel andere ouders maar dan blijft het bij een kort ‘hallo, hallo’. Er is geen tijd om te vertellen over jezelf, de kinderen,…”
Aïssatou, moeder van Onessimus

5.6. Opvang geslaagd?

“Hij weende heel veel, sliep moeilijk. Dat deed me pijn. Daarom dacht ik eraan om met de cursus te stoppen” Djenaba, moeder van Amos.

Een trajectbegeleider volgt op de voet het inburgeringsproces van zijn cliënt. Dus ook de ervaringen die de nieuwkomer-ouder heeft met het kinderdagverblijf. Hoe het kind zich voelt in de crèche heeft altijd een invloed op het evenwicht van de ouders en dus op hun motivatie om de cursus al dan niet verder te zetten.

Een trajectbegeleider ziet er op toe dat de inburgeraar niet afhaakt. Hij peilt dus voortdurend naar de tevredenheid en de voornaamste bezorgdheden van de ouders. Hoe verloopt de opvang van het kind? Zijn er aanpassings- of taalproblemen? Voelt het kind zich al thuis? Heeft de ouder het nog moeilijk met het idee zijn kind aan de zorg van de begeleiders over te laten?

De informatie die de trajectbegeleider tijdens deze gesprekken verzamelt, kan hij – mits toestemming van de ouders - doorspelen aan het kinderdagverblijf zodat zij hun aanpak met het kind eventueel kunnen bijsturen.

5.7. Einde van het inburgeringstraject. En dan?

Het onthaalbureau begeleidt de anderstalige nieuwkomers gedurende één jaar, daarna kunnen ze doorstromen naar bijvoorbeeld een VDAB-opleiding. Van zodra duidelijk wordt dat de ouder kiest voor een vervoltraject, zoeken kinderdagverblijf en trajectbegeleider - in overleg met de ouder - samen naar een oplossing. Indien het kind de schoolleeftijd heeft bereikt, wordt gezocht naar een geschikte school.

Laat ons even terugkeren naar het Brussels experiment. Oorspronkelijk voorzag elk kinderdagverblijf vijf projectplaatsen voor nieuwkomers. Maar al snel werd duidelijk dat eens de plaatsen waren ingenomen, ze nog moeilijk vrij kwamen. Sommige ouders wilden immers het verblijf van hun kind in het kinderdagverblijf verlengen na afloop van hun inburgeringstraject omdat ze werkten, werk zochten of een andere opleiding volgden. De opvangnood groeide dan vaak uit naar een voltijdse vraag in plaats van de huidige halftijdse opvang. In combinatie met het plaatstekort zorgde dit ervoor dat het moeilijker was om nieuwe kinderen van inburgeraars op te nemen. Het is voor de kinderdagverblijven zowel pijnlijk om nieuwe aanvragen te moeten weigeren als om de bestaande contracten niet te kunnen verlengen.

5.7.1 Contracten op maat

Het is aangewezen dat er bij aanvang met de ouders duidelijke afspraken worden gemaakt. Er kan een contract opgesteld worden van één jaar, de tijd dat een inburgeringstraject loopt. Voor kinderdagverblijven is het belangrijk om duidelijkheid te hebben over de verblijfstermijn van het kind in de opvang. Indien ouders hun trajectplannen in overleg met de trajectbegeleider wijzigen, brengt de trajectbegeleider het kinderdagverblijf hiervan op de hoogte. Het kan immers betekenen dat ook de duur van de opvang of de opvangmomenten moeten wijzigen.

De ouders moeten zich bewust zijn van de plaatstekorten in de kinderopvang zodat ze niet voor verrassingen komen te staan indien ze de opvang wensen te verlengen na hun traject. Het zou natuurlijk het beste zijn mocht een kind in dat geval kunnen overstappen naar een reguliere opvangplaats in hetzelfde kinderdagverblijf. Iedereen heeft immers sterk geïnvesteerd in een goed onthaal en wennen. Het is zonde om dit te laten verloren gaan en ouders en kind het proces opnieuw te laten doormaken in een andere voorziening. Binnen het kinderdagverblijf kan men proberen deze continuïteit te stimuleren, door bijvoorbeeld zelf de doorstroom in te calculeren en kinderen al op voorhand in de reguliere opvang in te schrijven. Het is best om een paar maanden voor het einde van het contract een gesprek te plannen tussen ouders, verantwoordelijke en trajectbegeleider om de toekomst van de opvang te bespreken. Hier wordt de verdere nood aan kinderopvang opnieuw bekeken, informatie wordt doorgegeven en er wordt een planning opgemaakt voor de concrete te ondernemen stappen.

5.7.2. Registratie van de plaatsaanvragen, verworven plaatsen en afhakers

Het kan heel nuttig zijn als onthaalbureaus systematisch een overzicht bijhouden van de plaatsaanvragen, de verworven plaatsen en de afhakers. Enerzijds geeft het een realistisch zicht op het aantal plaatsaanvragen versus het tekort in het aanbod. Anderzijds kan dit heel wat leren over drempels, knelpunten, positieve invloeden en de redenen waarom ouders afhaken. Kinderdagverblijven en trajectbegeleiders ervaren het immers beide als een enorm energieverlies wanneer een ouder, na enkele contacten, niet start met de cursus en dus met de opvang of wanneer een ouder de opvang stopzet.

5.8. Samenwerking tussen de verschillende partners

5.8.1. Coördineren van de aanvragen

Centraal

De aanvragen voor plaatsen in de kinderopvang worden best centraal beheerd vanuit de onthaalbureaus. Een verantwoordelijke trajectbegeleider kan alle aanvragen verzamelen en maandelijks (of zo snel mogelijk, in geval van tijdnood) doormailen of bellen naar de (betrokken) kinderdagverblijven in de buurt van de cursusplaatsen en van de woonplaatsen van de ouders. Deze strategie bleek binnen het experiment 'Kinderopvang en Inburgering' succesvol. Centralisering betekent meer transparantie en laat toe om de opnames beter te plannen. Hierdoor kan men gemakkelijker inspelen op de noden van de ouders (bijvoorbeeld qua tijdstip of bereikbaarheid van de opvang). De voorwaarde is natuurlijk dat beide sectoren elkaar voortdurend op de hoogte houden. De trajectbegeleider informeert de kinderdagverblijven tijdig over nieuwe cursussen en mogelijke aanvragen. De voorzieningen zelf laten op tijd weten of de plaats is ingenomen en of er nog extra plaatsen vrijkomen in de onmiddellijke toekomst.

Als ouders zelf het initiatief nemen en contact opnemen met een kinderdagverblijf voor een plaatsaanvraag, is dit aan te moedigen. Verantwoordelijken van kinderdagverblijven kunnen dan samen met de ouders de aanvraag bekijken en de trajectbegeleider telefonisch contacteren voor de verdere praktische afspraken.

Beter communiceren door praktisch te organiseren

Enkele praktische ingrepen kunnen de communicatie een heel stuk vergemakkelijken. Zo kan het helpen om de aanvragen te centraliseren in een duidelijk overzicht. Bijlage 1 is een voorbeeld van zo'n overzicht.

Daarnaast is het nuttig om de naam en de geboortedatum van het kind vermelden. Zo kan het kinderdagverblijf onmiddellijk checken of er plaatsen beschikbaar zijn in de overeenkomstige leefgroep.

De trajectbegeleiders kennen de kinderen vooral via de ouders. Kinderdagverblijven kennen vooral de namen van de kinderen. Bij verder overleg is het daarom aangewezen om steeds ouder en kind te vermelden. Zo is het voor beide partijen duidelijk over wie het gaat.

Samenwerking met opleidingscentra: Opvanguren onderhandelen

Het tijdstip dat de meeste cursussen doorgaan, is moeilijk te verenigen met de dagindeling in een kinderdagverblijf. Het is namelijk behoorlijk moeilijk als er in de vroege namiddag, het moment dat de meeste cursussen starten, peuters arriveren. Bij heel wat kinderdagverblijven laat de infrastructuur in de peutergroepen dit niet toe, gezien leef- en rustruimte niet van elkaar gescheiden zijn. In dat geval is het de taak van de trajectbegeleider om met de opleidingscentra te onderhandelen over een voormiddagcursus.

Het is hoe dan ook van belang dat de trajectbegeleider de talencentra op de hoogte brengt van deze problematiek. Afstemming van de uren blijkt een moeilijke materie gezien de onthaalbureaus weinig impact hebben op de talencentra. Zij kunnen in elk geval onderhandelen om ouders met jonge kinderen prioriteit te geven voor een cursusplaats in de voormiddag of later in de namiddag.

5.8.2. Coördineren van het aanbod

Uit het experiment hebben we geleerd dat de verantwoordelijke van een kinderdagverblijf er vaak in slaagt om collega's uit andere voorzieningen te motiveren om extra opvangplaatsen te voorzien. Verantwoordelijken zijn immers de best geplaatste personen om hun collega's te sensibiliseren over de sociale functie van een kinderdagverblijf. Ze kunnen elkaar 'uit de nood helpen' als er opvangplaatsen te kort zijn of als er contracten moeten verlengd worden.

Idealiter zouden er in heel Vlaanderen regionale netwerken moeten ontstaan van alle kinderdagverblijven om de verantwoordelijkheden inzake toegankelijkheid te delen. We durven sterk hopen dat de nieuw op te richten Centra voor Kinderopvang hiertoe de sleutel zullen vormen!

Bijlage 1

Centralisatie plaatsaanvragen

	Gegevens i.v.m. kind * Naam * Geboortedatum * Leeftijd bij start van de opvang	Gegevens i.v.m. ouder * Naam * Woonplaats * Cursusgegevens * Lesplaats	BON gegevens * Trajectbegeleider * vermoedelijke einddatum opvang	Kinderdagverblijf
1				
2				
3				
4				

Bijlage 2

Meer informatie?

Kind en Gezin, www.kindengezin.be

VBJK, www.vbjk.be - www.decet.org

Inburgering, www.inburgering.be

DVD

Wiegelied voor Hamza, Decet, 2003

Childcare Stories: ouders over opvoeden, werk en kinderopvang, 2006 - VBJK

CD-rom

Je hebt een heel dorp nodig om een kind op te voeden, 2006 - Grundtvig

Boek

Michel Vandenbroeck, De blik van de Yeti, 1999 - SWP Amsterdam

Michel Vandenbroeck, In Verzekerde bewaring, 2004 - SWP Amsterdam

Caroline Boudry, Michel Vandenbroeck, Spiegeltje, Spiegeltje - 2001 SWP Amsterdam

Handleiding:

Karin Eeckhout, Chris De Kimpe, Buurtgerichte kinderopvang, 2003 - VBJK

Katlijn Demuyne, Ouderparticipatie, ook voor vaders, 2006 - VBJK

Taalbeleid Vlaamse Gemeenschapscommissie:

‘Nederlands als omgangstaal in VGC-initiatieven en initiatieven die door de VGC ondersteund worden’ voor jonge kinderen.

Collegebesluit nr 06/11, 17 maart 2006

http://www.vgc.be/bestuur/college/2005_2006/2006-03/index.asp

VBJK

Expertisecentrum voor opvoeding en kinderopvang

Raas Van Gaverestraat 67A

9000 Gent

Tel: 09/232.47.35

info@vbjk.be

www.vbjk.be

Expertisecentrum
voor
Opvoeding & Kinderopvang

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

Het experiment 'Kinderopvang en Inburgering' is een initiatief van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, uitgevoerd door het VBJK en met de steun van het Federaal Impulsfonds voor Migrantenbeleid.